

Muistitietoa

**kotikielen, äidinkielen ja kansallisen vähemmistökielen opetuksesta
Stenungsundin kunnassa
sekä
työntekijöistä Stenungsundissa**

Oral history

**om hemspråks-, modersmåls- och nationella
minoritetsspråksundervisningen i Stenungsunds kommun
samt
om arbetare i Stenungsund**

Sisällyshuettelo

Innehållsförteckning

Alkusanat/Förorden	3
Liten historik om Stenungsund	3
Alf Törmä	5
Pirjo-Riitta Kölhi-Szabong	6
Om hemspråket, modersmålet och om nationella minoritetsspråket finska	9
Lärarna	11
Orvokki Parkkinen	12
Anne Gerzén	13
Eija Elmgrén	13
Bilagor	15

Alkusanat/Förorden

Aloittaessani suomen kielen opettajana vuonna 2012, viran ollessa 20% eli maanantaipäivä, oppilaita oli neljä, olin jo päättänyt jäädä eläkkeelle mahdollisuuden siihen tullessa. Vuonna 2012 olin juuri täyttänyt 60 vuotta. Tällä 20%:n työlläni halusin selviytyä kolme vuotta ja sitten lopettaa työelämäni. Opetustyö oli kuitenkin niin kiinnostavaa, että jaksoin syksyn 2016 asti jolloin jänis pois työelämästä.

Mielenkiintoni historiaan johdatti minut tutkimmaan työkuntani kouluhistoriaa ja lähinnä suomen kielen opetusta kunnan eri kouluissa. Myös Göteborgin kaupungin tutkimus suomen kielestä kunnan kouluissa, sai minut tekemään tämän pienien muistitiedon. Keväällä 2015 otin yhteyttä kunnan arkistoona ja kävin sitten läpi erilaisia mappeja, joita arkiston hyllyiltä löytyi. Kyselin myös tietoja eri kouluista, kirjastoista sekä Ruotsinsuomalaisten arkistosta Eskilstunasta. Eskilstunana arkistossa ei ollut mitään koskien Stenungsundia. Tieto siitä sai minut lisäämään tähän muistitietoon mukaan muistoja ja vähän historiikkia itse Stenungsundin kunnasta, lähinnä tänne muuttaneiden muistoja.

Tämä on siis muistitietoa, ei mikään tutkimus. Kuitenkin se antaa tärkeän kuvan suomalaisista lapsista ja nuorista, jotka muuttivat vanhempineen Stenungsundiin, useimmiten Suomen maaseudulta ja ilman ruotsin kielen hallintaa. Se antaa myös pieni kuvan Stenungsundista juuri silloin, kun työntekijöiden tarve oli voimakkaammillaan, ja kuinka pienestä merenrantakylästä kasvoi Ruotsin petrokemian keskus.

När jag började som finsklärare var tjänsten 20%, en dag – måndagen - per vecka, och det var fyra elever, som läste finska. Jag hade redan då bestämt mig för, att pensionera mig, när jag fick tillfälle för det. Året var 2012, och jag hade precis fyllt 60 år. Med 20% arbete skulle jag klara mig tre år och sedan börja ta ut min pension och sluta förvärsarbete, men arbetet var så intressant att jag orkade fram till hösten 2016, då jag slutade.

Eftersom jag är intresserad av historia, började jag undersöka min arbetskommuns skolhistoria och närmare bestämt undervisningen i finska i kommunens olika skolor. Undersökningen som Göteborgs stad gjorde, gällande finskundervisningen i kommunens olika skolor, fick mig att skriva den här lilla oral history. Under våren 2015 tog jag kontakt med kommunens arkiv och gick igenom diverse olika mappar, som man hittade i arkivet. Jag frågade också efter information direkt från de olika skolorna, från biblioteket och från Sverigefinnarnas arkiv i Eskilstuna. I Eskilstuna arkiv fanns ingenting, som gällde Stenungsund. Då bestämde jag mig för att i den här oral history ta med lite minnen och historik från Stenungsunds kommun, framförallt minnen från personerna, som hade flyttat hit.

Den här skrivelsen är oral history och ingen forskning. Den ger i alla fall en viktig bild av de finska barn och ungdomar, som flyttade med sina föräldrar till Stenungsund, oftast från landsbygden i Finland och utan att kunna svenska. Den ger också en liten bild av Stenungsund just då, när man behövde mycket arbetskraft men även om, hur den lilla havstrandsbyn växte till Sveriges petrokemcentrum.

.....

Liten historik om Stenungsund

- fornlämningar i Norums socken: gravkullar och dylika med bautastenar, resliga stenar enligt sägen forntida slagfält, domaring.
- Under 1800-talet var invånarna jordbruks- och handelsmän, fisket och skogsbruket var binäring
- när ångbåtstrafiken började, kom sommargästerna och arbetstillfällena ökade
- 1907 blev Bohusbanan färdig
- under 1930-40-talet botade man tuberkulos på Svenshögens Sanatorium
- fram till 1930-talet kallades samhället Stora Höga för Vallen
- från året 1944 var AB Svenska Bandfabriken den första egentliga industrin i Stenungsund, det fanns också t.ex. anjovisfabrik och båtvarv

- efter beslutet på 1950-talet började man bygga Tjörnbron istället för bron till Orust/Svanesund (man hade redan ett beslut från Länsstyrelsen om Orustbron klart men man började ändå bygga Tjörnbron)
- 1951 bildades storkommunen Stenungsund av småsamhällena Norum (Norum var ett litet strandområde söder om Ödsmål jämte Askerön och Stenungsön), Spekeröd, Ucklum och Ödsmål. I hela kommunen fanns då 4654 invånare. (Från Folklexikon 1953 : *Stenungsund*, stationssamhälle och badort i Stenungsunds kommun vid Bohusläns kust och statsbanan Göteborg–Strömstad. 315 inv.)
- 1954 beslutade riksdagen att bygga ett ångkraftverk i Stenungsund. Verket byggdes mellan åren 1955 och 1969; sommargästerna protesterade mot bygget.
- 1955 fanns det 5888 invånare och två stora byggen, Vattenfalls ångkraftverk och Tjörnbron
- planerna och diskussionerna om den kemiska industrin i Stenungsund, Sverige och Norden hölls under hela 1950-talet; Vattenfall hade redan kraftverkets oljehamn i Stenungsund
- 1957 köpte MoDo ett stort stycke mark i Stenungsund
- 1960 började industrin (de kemiska företagen) köpa mark från privata ägare, mestadels jordbruksmark
- 1960 invigdes Tjörnbron (Almöbron)
- början av 1960-talet byggdes det hyreshus i Kopper och Uppegårdsvägen samt småhus överallt i Stenungsunds kommun
- 1963 första produktionen av eten, propen, butener/butadien (Esso), LD-polyeten (Unifos) och etenoxid (MoDo)
- 1965 hade Stenungsund 9851 invånare; året före hade Stenungsund slagit svenska rekord i befolkningsökning
- arbetsfolk kom från hela Sverige, också från Norge och Finland; när man byggde Essos krackerbygge var bland arbetare också amerikaner (man inrättade en engelskspråkig skola mellan åren 1961-63)
- 1967 KemaNord producerade vinylklorid och därmed blev Stenungsund Nordens första petrokemiska centrum
- slutet av 1960-talet var det en intensiv miljödebatt i gång i Stenungsund; man klagade t.ex. över utsläpp och att säkerhetsfälten bara var 500 meter
- 1971 anslut Jörlanda till kommunen
- 1975 hade Stenungsund 14617 invånare
- 1975 var byggstarten för Nösön-gymnasiet
- 1985 hade Stenungsund 17034 invånare
- 1989 Nilörngruppen AB förvärvade tre bolag från samma ägare: AB Svenska Bandfabriken och AB Bohus Textilkonst, båda företagen i Stenungsund, samt AB Nordisk Heliotextil i Ödsmål
- 1995 hade Stenungsund 19852 invånare, 2005 22947 invånare och 2015 25508 invånare

Källor: www.stenungsund.se

Mats Hallvarsson, Tom Selander : *Stenungsund*. Askild&Kärnekull Förlag AB 1974.

Helmer Thornvall : *Så var det då*. HLT-Tjänst 1994.

När Stenungsund hette Norum och Hökviksön hade häxdomstolar. SP 880504.

Alf Törmä

Jag heter Alf Törmä och är född år 1946 i Matojärvi i Hedenäset kommun, Övertorneå i dag. Innan jag började skolan, kunde jag bara lite svenska; finskan och meänkieli var mitt hemtspråk (mamma var finska, pappa var svensk) men jag lärde mig ganska snabbt mera svenska i skolan, för lärarna pratade bara svenska. Under rasterna pratade vi också finska och meänkieli. Efter skolan utbildade jag mig till tv-tekniker, 3 år på Strömbacka i Piteå. Jag mönstrade och ville till flyget och gjorde sedan lumpen i Luleå-flyget under åren 1966-67 men då hade jag redan bosatt mig i Stenungsund. Under värnpliktstiden fick jag en utbildning i Norrköping; 3 månaders elmekanikerutbildning på Draken-plan.

Till Stenungsund kom jag för första gången på sommaren år 1965 tillsammans med min mamma för att hjälpa min tio år äldre syster och hennes familj med husbygget på Tjörn. Hennes familj hade kommit till Stenungsund redan tidigare, för hennes man hade arbetat hos Vattenfall redan i Norrland, Storforsens kraftwerk, och fick senare jobb i Stenungsund hos Vattenfall, när anläggningen var klar. Familjen flyttade då hit. Min syster arbetade som spritkassör i Stenungsboden och hon föreslog, i stället för att jag skulle bygga hus, söka efter arbete i Stenungsund. Redan på samma dag fick jag låna hennes bil, åkte till Olssons Radio TV och fick jobbet som tv-reparatör och arbetare där fem år fram till året 1970, då firman gick i konkurs. I Stenungsboden arbetade jag sedan som nattportier två år och som fastighetsskötare två år till. År 1974 började jag hos Unifos, dagens Borealis Polyeten. År 1999 fick jag hjärtinfarkt och efter sjukskrivningen fick jag ett erbjudande om fyra års löner och blev pensionär år 2004. Min mamma åkte hem till Tornedalen efter sommaren 1965 men år 1971 flyttade hon till Stenungsund och stannade här till sin död.

Stenungsund var väldigt litet, när jag kom hit 1965. Här fanns Vattenfall. De kemiska industrierna hade kommit i gång några år innan. Där kulturhuset Fregatten finns i dag, låg havet. Samma sak är det med Coop och torgparkeringen. Dåvarande Konsum (Coop) byggdes på pålar, men efter några år var byggnadens golv som vågor och man fick bygga upp golvet igen underifrån. Fisktorget låg i den gamla delen av Stenungsund. Min syster bodde i Kopper och jag på Uppegrådsvägen som finländarna kallade för Uppekorsteeni. Där fanns det lägenheter att hyra. Nu bor jag i Kyrkenorum.

I Unifos körde jag kran och lastbil på insidan av grinden, i polyetendelen. Man packade färdiga plastkulor i säckar (bigbag), som sedan lyftes upp på lastbilar med sidolastare in i containrar (25 ton). Från Göteborg och Wallhamn fraktade man plasten vidare till hela världen. Av plasten tillverkade man sedan t.ex. kabelmantlar, som man lade på havsbotten mellan öarna. Det går 400 000 volt i kablarna, så det skall inte finnas något skräp i plasten och inga hål heller. Av billig plast tillverkar man t.ex. bärkassar. I olika laboratorier testar man plasten. Säkerheten är väldigt viktig; processen är inte riskfri. Rökning t.ex. är totalt förbjudet. När Borealis tog över företaget fick jag gå på olika kurser. Jag var också facklig aktiv de första åren och när jag blev arbetsledare, gick jag på arbetsledarutbildning och tog hand om truckarna och magasinerna. Jag trivdes bra på min arbetsplats och hade också många finsktalande arbetskompisar, som var omtyckta arbetare, som snickare, montör eller svetsare. Det fanns många olika arbeten att välja på.

I Unifos/Borealis arbetade kvinnorna mestadels i laboratoriet, packningen, truckörningen, kontoret etc. I Stenungsund jobbade kvinnorna annars inom vård och skola, restaurang och affärer och städ. Det fanns också en bandfabrik, där många kvinnor arbetade. En del samåkte till Kungälvs kexfabrik och till Volvo-fabriken i Torslanda. Många var också hemmafruar, tills barnen började skolan.

Jag gifte mig med en finsk flicka, Anja, år 1968 och våran dotter föddes 1969. Vårt hemtspråk var både svenska och finska, så hon blev tvåspråkig. Min mamma passade ofta vårt barn, eftersom vi båda arbetade i skift. Flickan började skolan år 1976, och från fjärde klass läste hon finska som hemtspråk två lektionstimmar per vecka. Hon tyckte väldigt mycket om undervisningen och har haft nytta av finska språket under hela sitt liv. Vårt gemensamma språk är svenska men om det är bara finskspråkiga med, då pratar vi finska. Med barnbarnen pratar vi svenska. Jag har kusiner i Finland och med dem pratar jag finska. Min syster bor kvar i Stenungsund, dottern bor med sin familj i Göteborg och min nyvarande fru har sina barn och barnbarn här i närheten, så jag är så kallad plastfarfar och plastmorfar också.

Jag har alltid trivts bra i Stenungsund och haft många vänner. Eftersom det var väldigt ont om arbeten i mina hemtrakter i Norrbotten, var det aldrig aktuellt att flytta tillbaka dit. Jag brukar åka dit var femte år; man har där så kallade hemvändardagar. Då träffar jag gamla vänner och bekanta. Vi pratar också om gamla dagar, badar i bastu eller tar bara en kopp kaffe tillsammans.

Efter arbetet och under ledigheten brukade jag ta ut båten för att fiska till exempel makrill ute i Måseskär, finns det något finare? Vi campade också på olika ställen i Sverige, skärskelet Öland var vårt favorit ställe. Från år 1990 har bridge varit min hobby. Jag spelar fyra gånger i veckan. En gång i veckan

bowlar jag med PRO. Borealis har en pensionärsverksamhet med minst ett möte per månad, och man anordnar resor och annat roligt, till exempel julbord varje år.

Bohuslän är ju så speciellt med vatten och klippor. Jag blev förälskad i platsen och skaffade mig båt i tidig ålder. Och när man väl har rotat sig här, så fanns det ingen orsak att flytta härifrån. Angående språket har jag bara haft positiva upplevelser av att kunna finska. Jag har haft många finska vänner. Några har flyttat tillbaka till Finland men vi har fortfarande kontakt. Det som är tråkigt i min ålder är att mina kompisar börjar gå bort alldeles för tidigt.

.....

Pirjo-Riitta Kölhi-Szabong

Ilse, tuntuni Turusta, oli muuttanut Stenungsundiin jo aikaisemmin miehensä kanssa ja kertoii kirjeissään Bohuslänin kauniista maisemista ja maanitteli minuakin tulemaan tänne. Äitini ja isäni eivät oikein pitäneet ajatuksesta koska olin vasta 16-vuotias, mutta lopulta äiti antoi luvan lähtemiseen, ja niin saavuin Stenungsundiin kesälomalla vuonna 1964. Olin juuri lopettanut kouluni ja oikeastaan halusin pedikyristiksi. Olen syntynyt vuonna 1947 Turussa ja äidinkieleni on suomi. Vanhempani ovat Viipurista ja muuttaneet sodan jälkeen Turkuun.

Ilse asui Uppegårdsvägenillä, ja tulin kotiapulaiseksi sekä lapsenlikaksi hänen perheelleen, koska hänen apulaistyttönsä oli juuri muuttanut takaisin Suomeen. Hoidin Ilsen perheen taloutta hänen ja hänen miehensä työskennellessä Volvon tehtaalla Torslandassa. Tehdas oli valmistunut vuonna 1964. Volvo kuljetti työntekijät Stenungsundista tehtaalleen Torslandaan aamulla ja illalla sitten takaisin. Monellakaan ei vielä ollut omaa autoa saatikka ajokorttia. Itse sain ajokortin vuonna 1969. Volvo järjesti myös insats-asuntoja työntekijöilleen Uppegårdsvägeniltä. Volvo kävi myös suoraan värväämässä työntekijöitä Suomesta esim. työvälvityksen kautta. Ilsen perheen talo valmistui vuonna 1964. Asuin heidän luonaan kunnes he saivat uuden apulaisen. Ehdin olla muualla töissä kolme kuukautta, sekä Gamlestads Textilissä aamupäivisin että iltapäivisin siivoamassa Hotelli Palatsissa, kunnes Ilsen apulainen lähti takaisin Suomeen ja minä palasin takaisin perheeseen töihin. Muistan ensimmäisen tilini, joka oli 50 kruunua eli viikon palkka. Ruoka ja asunto kuuluivat etuisuuksiin. Ostin kahvia, kaakaota ja Marabou-suklaata ja lähetin paketin kotiin Suomeen. Suklaan ostin isoisälleni, joka asui vanhempien luona. Hän ehti saada suklaan ennen kuolemaansa, 23 päivää Ruotsiin lähtöni jälkeen.

Perheen luona kävi nk. ruokamies eli henkilö, joka kävi päivittäin syömässä. Erkki oli nuori, nätti poika ja suomalainen. Me rakastuimme, menimme kihloihin ja sitten naimisiin vuonna 1965 ja saimme kaksi lasta. Mika syntyi vuonna 1965 ja Heidi vuonna 1968. Minä olin lasten kanssa päivät kotona ennen heidän kouluikäänsä ja kävin vielä iltaisin siivoamassa. Erosimme kahdeksan vuoden jälkeen. Erkki muutti takaisin Suomeen minun jäädessä Stenungsundiin lasten kanssa. Erkki kuoli vuonna 2014.

Vuonna 1965 muutti siskoni Anja Stenungsundiin. Hän pääsi töihin Stenungsbädeniin, missä myös Alf Törmän sisko Eila oli töissä. Minäkin työskentelin siellä silloin tällöin. Alf ja Anja menivät naimisiin vuonna 1969. Anja teki työelämänsä Stenungsbädenissa, Volvolla ja vanhainkodissa. Hän asuu nykyisin Orustilla.

Olin ollut puolisen vuotta työttömänä vuonna 1973 ennenkuin sain töitää Boråsista LM Ericssonilta. Muutimmekin sinne, saimme uuden asunnon ja poika ehti käydä kouluakin maaliskuusta toukokuuhun. Palasimme kuitenkin takaisin Stenungsundiin, heti kun Unifos alkoi palkata lisää väkeä. Vuoden 1973 maailman ensimmäinen öljykriisi vaikutti tieteenkin kemian laitoksiin Stenungsundissakin. Vuonna 1974 pääsin Unifosiin töihin. Se oli ensimmäinen vuosi kun naisia palkattiin tehtaalle. Ajoin trukkia kuljetuspuolella ja myöhemmin ohjelmoi automaattisia lasertrukkeja. Töissä oli aina mukavaa. Meitä ei ollut niin montaa suomalaista naista tehtaalla. Muistan Leenan ja Sinikan. Meidät suomalaiset otettiin hyvin vastaan. Meitä pidettiin luotettavina ja lojaaleina työnantajaa kohtaan. Mitään erityisiä odotuksia ei työnantajilla ollut, vaan olivat tyytyväisiä työpanokseemme. Unifos järjesti myös ruotsin kielen opetusta työajalla. En päässyt opetuksen. Ilmeisesti osasin jo silloin hyvin ruotsia. Opettajalta saimme myös vihjeen hankkia ruotsalainen kaveri. Opin ruotsin kielen ihan käytännössä lukemalla lehtiä, katselemalla televisiota, kuuntelemalla radiota ja tieteenkin tapaamalla ruotsalaisia.

Muistan kun Tjörnin silta (Almöbron) rysähti poikki tammikuussa 1980. Asuimme vielä silloin Stenungsundissa. Rahtialus oli ajanut sumussa pään sillan yhtä pilaria. Olin tullut kotiin iltavuorosta, joka päätti kello 24. Joskus kuulimme tehtaiden laskevan paineilmamaa, mutta tämä oli erilainen ääni silloin yöllä. Se oli pamahdus. Aamulla kuulimme radiosta, mitä sillalle oli tapahtunut ja miten monelle ihmiselle oli käynyt. Se oli todellinen katastroofi. Kun uutta siltaa rakennettiin ja odottaessani pääsyä lautalle - asuimme silloin jo Tjörnillä - otin päävittää valokuvia sillan rakentamisen eri vaiheista.

Ensimmäistä kertaa Stenungsundiin saapuessani meri, ja luonto yleensäkin, lumosi minut täysin. Stenungsund oli pieni kylä meren rannalla. Tuntui oikein kivalta tulla tänne. Uppegårdsvägenillä asui paljon nuoria ja kävimme pari kertaa viikossa laituritansseissa. Tanssikuponki maksoi 25 äyriä. Musiikki oli ruotsalaista tanssimusiikkia. Se oli kivaa aikaa, jotenkin niin viatonta. Sellaista rankkaa ryppämistä ei ollut. Töissäkin oli aina mukavaa, ja vapaa-ajalla urheilimme ja olimme luonnossa. Viihdyin myös hyvin lasten kanssa kotona. Tällä oli myös Suomi-seura, joka toimi noin viitisen vuotta. Seura järjesti kaikenlaisia juhlia, ja jopa Göteborgista tuli suomalaisia juhliimme. Seuran toiminta loppui, kun monet jäsenistä muuttivat takaisin Suomeen tai muualle Ruotsia.

Lapset kävivät Kristinedal-koulua ja saivat myös kotikielenopetusta. Opettajana oli Astrid Norborg, ja he lukivat suomen kieltä viisi vuotta. Molemmat pitivät kovasti suomen opiskelusta ja osaavat täydellisesti suomea. Kotikielenä meillä oli sekä suomi että ruotsi eli he oppivat molemmat kielet jo ennen koulun alkua. Heidän lapsensa eivät osaa suomea ja niinpä puhumme keskenämme ruotsia. Pikkuisen harmittaa etteivät ole opettaneet lapsilleen suomea. Olen ollut naimisissa nykyisen mieheni kanssa vuodesta 1987. Sitä ennen olimme kihloissa 10 vuotta. Hän on Hampurista ja on myös työskennellyt Unifosilla. Vaikka asummekin Tjörnillä, olemme myös paljon Espanjassa. Siellä tapaamme myös suomalaisia, muualtakin kuin vaan Ruotsista. Suomalaisten kanssa vietämme erilaisia juhlia, esimerkiksi isänpäivää ja viimeksi meitä oli 85 henkilöä juhlimassa. Myös Suomen itsenäisyyspäivää juhlimme ja ennen joulua meillä on aina yhteinen puurojuhla. Eläkkeelle jän vuonna 2009.

Min bekant Ilse från Åbo hade flyttat till Stenungsund redan tidigare tillsammans med sin man. Hon berättade i sina brev, hur vackert det var i Bohuslän och ville att jag också skulle flytta hit. Eftersom jag bara var 16 år, tyckte mamma och pappa att det inte var någon bra idé, men till slut fick jag lov att resa hit och kom för första gången hit under mitt sommarlov år 1964. Jag hade precis slutat skolan och ville egentligen bli pedikyrist. Jag är född år 1947 i Åbo och mitt modersmål är finska. Mina föräldrar är från Viborg och de flyttade till Åbo efter kriget.

Ilse bodde vid Uppegårdsvägen och jag började som barnvakt och hushållerska för hennes familj. Hennes tidigare hjälpflicka hade precis flyttat tillbaka till Finland. Jag tog hand om hushållet under tiden Ilse och hennes man arbetade på Volvo i Torslanda. Fabriken hade kommit i gång under 1964. Från Stenungsund till Torslanda och hem igen hade Volvo ordnat en bussresa. Det var många som inte hade en egen bil eller ens körkort. Själv tog jag körkort år 1969. Volvo hjälpte också till att ordna insatslägenheter vid Uppegårdsvägen till sina arbetare. Firman värvare också arbetskraft i Finland t.ex. via arbetsförmedlingen där. Ilses hus blev färdigt under 1964. Jag bodde och arbetade hos familjen tills de fick en ny hjälpflicka. Innan flickan flyttade tillbaka till Finland, hann jag arbeta tre månader i Göteborg. Under förmiddagarna arbetade jag på Gamlestads Textil och på eftermiddagarna städade jag på Hotell Palats. Efter de här tre månaderna gick jag tillbaka till Ilses familj.

Jag kommer ihåg min första lön som var 50 kronor. Den var veckans lön. Maten och boendet ingick. Jag köpte kaffe, kakao och Marabou-choklad och skickade paketet hem till Finland. Chokladen fick min morfar; han bodde hemma hos mina föräldrar. Han fick chokoladen innan han dog, 23 dagar efter min flytt till Sverige.

Hos familjen kom varje dag en matgäst. Erkki var en ung, stilig pojke, som också var från Finland. Vi blev kära med varandra, förlovade och gifte oss år 1965 och fick två barn. Mika föddes år 1965 och Heidi år 1968. Jag var hemma med barnen under dagarna, innan de började skolan och på kvällarna städade jag. Vi skilde oss efter åtta år, han flyttade tillbaka till Finland och jag blev kvar tillsammans med barnen. Erkki dog år 2014.

Min syster Anja flyttade till Stenungsund år 1965. Hon arbetade i Stenungsboden. Där jobbade också Alf Törmäns syster Eila. Jag arbetade också där vid behov. Alf och Anja gifte sig år 1969. Min syster Anja hade sitt arbetsliv i Stenungsboden, på Volvo samt på ålderdomshemmet. Hon bor i dag på Orust.

Under året 1973 var jag ett halvt år arbetslös. Världens första oljekris år 1973 påverkade produktionen också i Stenungsund. Jag fick arbete hos LM Ericsson i Borås och vi flyttade dit. Vi fick en ny bostad, och pojken hann gå i skolan från mars till maj, innan vi flyttade tillbaka till Stenungsund. Jag började arbeta i Unifos år 1974. Jag körde truck i transportavdelningen och senare jobbade jag som programmerare för de automatiska lasertruckarna. Det var alltid bra på jobbet. Det fanns inte så många finskor på fabriken. Jag kommer ihåg Leena och Sinikka. Man tog emot oss finländare bra. Vi var pålitliga och lojala mot våra arbetsgivare. Man hade inga speciella förväntningar på oss utan man var nöjd med vårt arbete. Unifos ordnade svenskundervisning under arbetstiden, men jag kom inte in för jag kunde tydligt redan bra svenska. Läraren gav också ett tips, nämligen skaffa en svensk kompis. Jag lärde mig svenska via praktiken och genom att läsa tidningar och böcker, titta på tv och lyssna på radio och naturligtvis under möten med svenskarna.

Jag kommer ihåg när Tjörnbron (Almöbron), rasade ner i januari 1980. Vi bodde fortfarande i Stenungsund. Ett fraktfartyg hade kört på en av bropelarna. Jag hade kommit hem från kvällskiftet som slutade klockan 24. Vi var vana vid att fabrikerna släppte ut tryckluft ibland, men det här ljudet var annorlunda den natten. Det var som ett småll. På morgonen hörde vi på nyheterna, hur det hade gått med bron och vad som hade hänt för många mäniskor. Det var verkligen en katastrof. När man håll på att bygga en ny bro och när jag stod i kö till färjan - vi bodde redan då på Tjörn - tog jag bilder dagligen av brobygget.

Första gången jag kom till Stenungsund blev jag tagen av havet och naturen. Då var Stenungsund en liten by vid havet. Det kändes väldigt bra att komma hit. Vid Uppegårdsvägen bodde mycket ungdomar och vi besökte ett par gånger per vecka hos Brodansen nere i samhället. Danskupongen kostade 25 öre. Musiken var svensk dansmusik. Det var en rolig tid, kändes på något vis så oskyldig. Det var inget fylleri heller. Jag hade roligt på jobbet och under fritiden sportade vi och var mycket i naturen. Jag tyckte också om att vara hemma med barnen. I Stenungsund hade vi också Finska föreningen som var på gång i fem år. Föreningen ordnade fester och från Göteborg kom också folk hit. När många finländare flyttade tillbaka till Finland eller till andra platser i Sverige, blev det slutet för föreningen.

Mina barn gick i Kristinedalskolan och fick också hemspråksudervisning där. Läraren hette Astrid Norborg och båda läste finska i fem år. Båda tyckte väldigt mycket om att läsa finska och båda kan fortfarande finska flytande. I hemmet pratade vi både finska och svenska, och barnen lärde båda språken före skolstarten. Deras barn kan inte finska och därför pratar vi sinsemellan svenska. Tråkigt att mina barn inte har lärt finska till sina barn. Jag har varit gift med min nuvarande man från året 1987. Före giftermålet var vi förlovade i 10 år. Han kommer från Hamburg och har också arbetat i Unifos. Vi bor på Tjörn men är ofta också i Spanien. Där träffar vi andra finländare och inte enbart från Sverige. Med finländarna har vi olika fester, t.ex. firar vi Fars dag och senast var vi 85 gäster. Vi firar också Finlands självständighetsdag och före jul har vi alltid en gemensam grötfest. Pensionär blev jag år 2009.

.....

Om hemspråket, modersmålet och om nationella minoritetsspråket finska

Diagrammet nedan från år 1965 fram till år 2000 visar antalet elever med finskt namn, plockade från klasslistorna och de finska namnen som står där. Namnen kan betyda

- att eleven är från Finland,
- att eleven är från Norrland eller Tornedalen,
- att eleven är född i Sverige.

Om eleverna var finskspråkiga finns det ingen uppgift om. Riktiga uppgifter får man genom personnummer. Från år 2000 stämmer elevantalet (elever som läste eller läser finska) i diagrammet. Från år 1997 t.o.m år 1999 finns inga klasslistor.

Fram till läsåret 1970-71 fanns också elevens föräldarnamn samt föräldrarnas yrken med i klasslistorna. Föräldrarna hade yrken som montör, svetsare, snickare, städare, vårdare, hemmafru etc. Antalet elever som kunde finska, är inte att lita på dårför att det blev många blandgäftermål. Barnen blev därför tvåspråkiga och skulle ha kunnat få undervisning i finska språket, men gjorde inte det.

Eftersom det inte fanns någon dokumenterad hemspråkundervisning från år 1965 fram till år 1977, läste kanske ingen av eleverna finska i skolan. Undervisningen var frivillig för kommunen fram till år 1977, då kommunen fick skyldigheten att erbjuda hemspråksundervisning samtidigt att ge studiehandledning i språket på vissa villkor. Fram till år 1977 fick kanske ingen finsktalande elev hemspråkundervisning i Stenungsund. Man vet inte heller, hur många som verkligen läste finska, då hemspråksreformen trädde i kraft år 1977.

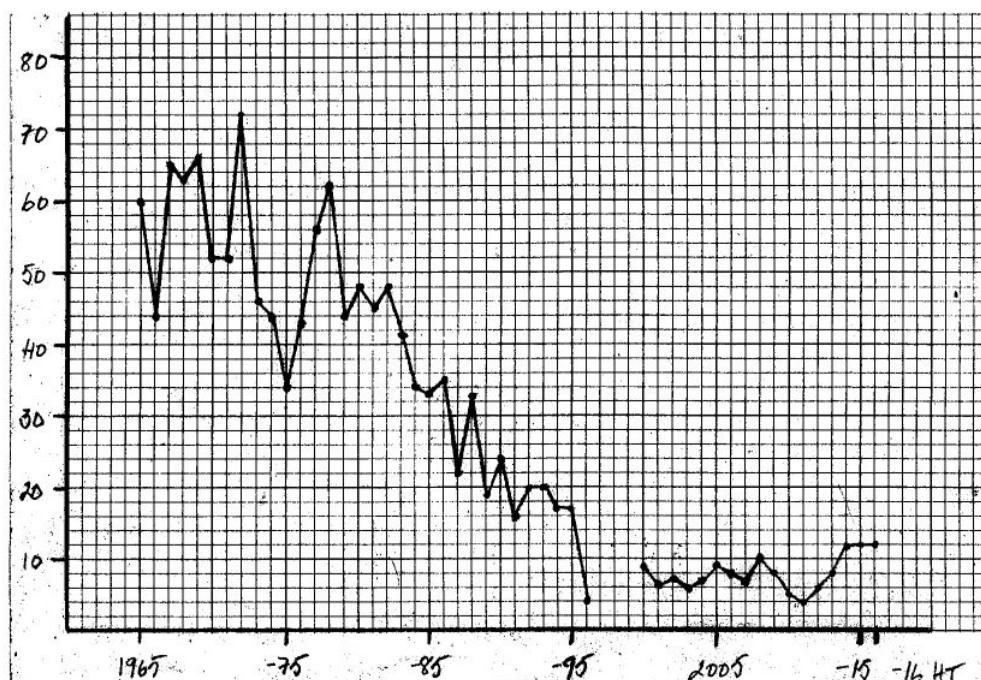

Diagram: elever med finskt namn i Stenungsunds kommun mellan åren 1965-2016 (hösttermin)
(på diagrammet ett år betyder hela läsåret; t.ex. 1965-66)

Barnen som var små när familjen flyttade till Stenungsund, klarade sig bra i skolan. Äldre barn hade säkert svårigheter med språket, i alla fall i början. Antti Jalavas bok "Jag har inte bett för att komma" (Bonniers 1976) ger en bra bild av finskspråkiga barn i skolan utan svenskkunskaper. Det var inte många som fortsatte på gymnasiet. De som gick där läste huvudsakligen praktiska ämnen. På gymnasiet valde man följande linjer: elteknisk linje, barnskötarkurs, teknisk linje, sociallinje, konsumtionslinje, verkstadslinje, teleteknisk linje, fordonteknisk linje, processteknisk linje, kemteknisk linje, laboratoriebiträdeskolan etc. Under Elevens val-timmen på högstadiet valde man skytte, akvarium, lagidrott, dans, teckning, ridning, motorteknik etc. Man hade goda möjligheter att få arbete efter högstadiet, när man var 15-16 år. Det fanns många olika arbeten att gå till i Stenungsund och i övriga Sverige.

Många föräldrar kunde oftast inte hjälpa sina barn med svenska språket. De kunde ju heller inte själva språket i början. Eleven fick oftast klara sig helt ensam. Stödundervisning i svenska var inte så utvecklad heller. Stödundervisningen i svenska språket började i oktober 1965. I bilagorna 15 och 16 kan man se veckoschemat för läraren Orvokki Parkkinen. Man kan läsa att eleverna var från åk 1 upp till åk 9. Lektionstiden varierade från 20 till 45 minuter och en till fyra gånger per vecka. Från skolchefen skickades ett blankett, där man kartlade "invandrabarnens skolsituation i Stenungsund" (bilaga 17). Blanketten är från läsåret 1973/74.

Hemspråksreformen gjorde att många elever äntligen kunde, om man så ville, läsa finska (bilaga 18). Men sedan kom en lagändring år 1985, som negativt påverkade för hemspråksundervisningen. Samtidigt var kanske inte behovet att läsa finska längre så viktigt. Att läsa finska var kanske inte heller så viktigt eftersom många finska barn redan pratade svenska med sina föräldrar eller för att en av deras föräldrar inte var finsktalande och därför blev just språket svenska. Kanske var deras finska redan så stark att de inte behövde extraundervisning i finska.

Under 1990-talet begränsade man ytterligare rätten till hemspråksundervisning, och namnet ändrades till modersmålsundervisning. I slutet av 1990-talet började man prata om revitaliseringen av finska språket. Från Europarådet kom också kritik mot svensk minoritetspolitik, och i juli 2015 trädde den nationella minoritetsspråklagen i kraft. Lagen gav och ger fördelar för de fem olika nationella minoritetsspråken jämfört med de övriga modersmålsspråken. Elevantalet har inte nämnvärt blivit större, och största delen av eleverna läser finska som nybörjarspråk.

Ur *Modersmålsundervisning i finska i Göteborg*. En kartläggning av situationen då och idag. Vår 2014.
Göteborgs stad / Stadsdelskontoret:

- 1968 invandrarutredning (prop. 1975:26)
- i slutet av 1960-talet hemspråksundervisning som frivilligt åtagande (beteckningen hemspråksundervisning användes fram till 1.8.1997, därefter modersmålsundervisning)
- 1977 hemspråksreform; kommunen hade skyldighet att erbjuda hemspråksundervisning samt studiehandledning på språket → hemspråklärarutbildning
- 1985 lagändring; en snävare definition på vilka elever som var berättigade till undervisningen
- 1991 kommunaliseringen av skolan
- 1991 en ytterligare begränsade rätt till undervisningen (prop. 1990/91:18)
- 1991 decentraliseringen; inga öronmärkta statsbidrag för hemspråksundervisningen
- 1997 modersmålsundervisning (prop. 1996/97:110)
- i slutet av 1990-talet regeringens proposition "Nationella minoriteter i Sverige" (1998/99:143)
- 2008/2009 kraven släpptes för nationella minoritetsspråken (Skollag 2010:800)
- i juli 2015 nationella minoritetsspråklagen trär i kraft

Skolorna (gamla och nya) i Stenungsund:

Gamla Nyborg, Ödsmål, Ucklum, Tveten, Central, Ekenäs, Kopper, Nya Nyborg, Söderhem/Östra, Kristinedal, Gymnasiet, Stenungskolan, Anrås, Jörlanda, Kyrkenorum, Vuxenutbildning, Nösönsskolan, Svenshögens skola, Komvux, Stora Höga. I dag finns också privata skolor; i Stenungsund t.ex. Montessoriskolan, där det har funnits elever som har läst finska.

Flest finska namn hittades från de centralt liggande skolornas klasslistor. De första hyreshusen låg ju centralt i områden öster om järnvägen, t.ex. Kristinedalskolan, Kopperskolan, Centralskolan. Men i alla Stenungsunds skolor gick elever med finskt namn, och i dag läser eleverna finska i vilken skola som helst. Läraren är fortfarande ambulerande och åker från skola till skola. Man strävar efter att eleverna skall ha sin lektion efter skoltiden och att eleverna skall ha lektionen tillsammans på samma plats/skola, även om kunskaperna ligger på olika nivåer.

Olika specialprogram och specialklasser från år 1965 fram till år 1981:

- läsklinik: svenska
- specialklass
- skolmognadsklass
- talklinik: s-ljudet, r-ljudet
- stödundervisning
- hjälpklass
- elever med anpassningssvårigheter
- specialundervisning: svenska, matematik, talteknik, stödundervisning i hemmet, stödsvenska
- OBS-kliniken (observationsundervisning)

Lärarna:

- Orvokki Parkkinen 1964-67: lärare i svenska för finskspråkiga elever; en lektionstimme per vecka samt som speciallärare och lärare för förberedelseklasser
- Astrid Norborg: lärare i finska
- Anne Gerzén 1979-2012: lärare i finska
- Eija Elmgrén 2012-2016: lärare i finska
- Jenny Kahra 2016- : lärare i finska

Källor: www.notisum.se : *Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.* Februari 2017.

Skolverket, 2015 : *Nationella minoriteter i förskola, förskoleklass och skola.*

Göteborgs Stad / Stadsledningskontoret, vår 2014 : *Modersmålsundervisning i finska i Göteborg.*

Cecilia Bengtsson, juni 2014 : *Förstudie om nationella minoriteter & bibliotek.* Regionbibliotek, Stockholm.

Sverigefinnarna och svenska språket : En analys av språkbevarande och strategiska vägval. 2013-03-22.

Invandrarspråken - ratad resurs. Utgiven av Forskningsrådsnämnden 1986.

Antti Jalava : *Jag har intebett för att komma.* Bonniers 1976.

Antti Jalava : *Kukaan ei kysynyt minulta.* WSOY 1978.

Stenungsunds kommunens arkiv : *klasslistor 1962-1997, verksamhetsberättelser 1955-1961, specialundervisningar 1967-1973 samt olika bilagor* (se bilagorna).

Procapita 2000-2016.

Lärarna : se bilagorna och berättelserna.

- jag undersökte klasslistor och scheman från år 1964 fram till år 1997, klasslistor för åren 1997-99 hittade jag inga, inte heller speciella klasslistor för finskundervisning
 - från år 2000 togs Procapita-systemet i bruk; från det här året finns det statistik om elevantalet, vilka som läste och läser t.ex. finska som modersmål eller nationella minoritetsspråk
 - bland undersökta mappar fanns också verksamhetsberättelser från Stenungsunds yrkesskola, Komvux samt mappar om Särskild specialundervisning, Hemundervisning för sjuka elever, Läsklinik och Stödundervisning
 - diverse enkäter, arbetsordningar, scheman för lärare, kallelser, terminsbetyg etc. hittade jag också, se bilagorna
-

Orvokki Parkkinen

Orvokki Parkkinen toimi ruotsin kielen opettajana suomenkielisille oppilaille vuosien 1964-1967 välisen ajan Stenungsundin kunnassa. Opetus oli lähinnä ruotsin kielen alkeita. Oppilaat saivat tukiopetusta yhden tunnin viikossa, 1-5 oppilasta per ryhmä. Oppilailla oli päämäääränään suorittaa oppivelvollisuutensa, jonka jälkeen he halusivat mahdollisimman pian astua työelämään.

Hän toimi myös erityisopettajana sekä valmistavan luokan opettajana. Luokkalistojen mukaan suomalaisnimisiä oppilaita oli 40-60, määrän vaihdellen vuosittain. Pääasiassa oppilaat olivat oppilaina Nyborg-, Kopper- sekä Stenung (Central)- kouluissa.

Orvokki oli tullut Göteborgiin sotalapsena vuonna 1941. Göteborgissa hän kävi koulua ja oppi ruotsin kielen. Opettajansa avulla hän sai myös lisäopetusta ruotsin kielessä. Vuonna 1945 hän muutti takaisin Pietarsaareen, missä jatkoi koulunkäyntiään ruotsin kielessä. Valmistuttuaan hän muutti takaisin Ruotsiin ja Stenungsundiin vuonna 1964 ja aloitti työelämänsä opettajana.

Orvokki Parkkinen arbetade som svensklärare för finskspråkiga elever under åren 1964-67 i Stenungsunds kommun. Undervisningen var nybörjarsvenska. Eleverna fick stödundervisning en timme per vecka, en till fem elever i grupp. Elevernas mål var att klara av grundskolan och börja arbeta.

Hon arbetade också som speciallärare samt lärare i förberedelseklasserna. Enligt klasslistorna var det från 40 till 60 elever med finska namn per läsår i skolorna. Huvudsakligen gick eleverna i Nyborg-, Kopper- och Stenung (Central)skolorna.

Orvokki kom till Göteborg som krigsbarn år 1941. I Göteborg gick hon i skolan och lärde sig det svenska språket. Hon fick också specialundervisning av sin lärare i svenska språket. År 1945 flyttade hon tillbaka till Jakobstad där hon fortsatte sin skola på svenska. Efter att ha blivit färdig, flyttade hon tillbaka till Sverige och Stenungsund år 1964 och började sitt arbetsliv som lärare.

.....

Anne Gerzén

Anne Gerzén toimi suomen kielen opettajana Stenungsundin kunnassa elokuusta 1979 syyskuuhun 2012. Eriilisiä luokkalistoja kotikielen/äidinkielen opetuksesta ei ole, joten kuinka monta oppilasta luki suomen kieltä, on muistitiedon varassa. Suomalaisperäisiä nimiä löytyy luokkalistoista vuosien 1979–2012 väliltä noin 4–50. Näiden vuosien aikana ei kunnassa ollut suomenkielisiä luokkia, ei kokonaisia eikä myöskaän puoliluokkia (kaksi luokanopettajaa, sekä suomen-, että ruotsinkielinen).

Opettaja kulki eri kouluissa antaan opetuksen. Esimerkiksi 1980-luvulla opetusta sai 2x40 minuuttia viikossa. Peruskoulun oppilaat saivat opetusta omalla koulullaan, lukiolaiset tulivat joskus Kristinedal-koululle. Opetus tapahtui kouluikana, yläasteella myös vapaatunneilla sekä vapaina aamuina. Ala-asteen oppilaat saivat opetusta myös joskus vapaa-ajankodin aikanaan. Oppilaat saivat myös arvosanan todistukseensa (liite 19). Oppilaita oli ryhmässä yhdestä viiteen.

Annen opetustyön alkuvuosina materiaaleihin tuntui olevan runsaasti varoja, jos vain sopivaa oppimateriaalia löytyi. Hän joutui valmistamaan itse paljon oppimateriaalia. Kun koululaitos muuttui kunnalliseksi vuonna 1991 tapahtui varojen supistamista, joka jatkui vuosittain hänen viimeiseen opetusvuoteensa asti. Äidinkielen opettajat joutuivat vuorottelemaan materiaalitilaussa, koska varat eivät riittäneet kaikille kieliryhmille samana vuonna.

Anne Gerzén arbetade som finsklärare i Stenungsunds kommun från augusti 1979 till september 2012. Det finns inga speciella klasslistor angående hemspråks-/modersmålsundervisning i finska, så hur många elever som läste finska under åren Anne var lärare, kan man bara gissa. Man kan hitta ca 4 till 50 finska för- och efternam på klasslistorna mellan åren 1979–2012. Under dessa år fanns det varken hela eller halva (två klasslärare, en finskspråkig och en svenskspråkig) finska klasser i skolorna i Stenungsund.

Läraren var ambulerande; man åkte från skola till skola. Under 1980-talet kunde eleven få undervisning 2x40 minuter per vecka. Grundskolans elever fick undervisning i skolan, där de gick och gymnasieeleverna fick komma till Kristinedalskolan. Undervisningen hölls under skoltiden, på högstadiet också under fritimmarna och under sovmorgnarna. Lågstadieeleverna fick sin undervisning också under fritids tiden. Man fick betyg i ämnet (bilaga 19). Oftast hade man en till fem elever i en grupp.

I början hade man ganska mycket pengar för att köpa material och böcker till undervisningen. Oftast fanns det inga bra läromedel att köpa. Hon fick tillverka mycket själv. När skolan blev kommunal 1991, krympte budgeten och den fortsatte att krympa ända tills hon slutade. Man fick turas om med andra modersmåslärare att skaffa material (bilaga 20).

.....

Eija Elmgrén

Toimin suomen kielen opettajana syyskuusta 2012 lokakuuhun 2016 Stenungsundin kunnassa. Kansalliset vähemmistökielet-lakia sovellettiin jo kunnan kouluissa, ja niinpä oppilaani olivat enemmän tai vähemmän suomen kielen taitoisia. Suomen kielen alkeita sai lukea jo silloin kuin moderneja kieliä (saksa, ranska, espanja) kuitenkin seuraavilla eroilla: oppitunteja viikossa oli vähemmän eikä oppitunti sisältynyt lukujärjestykseen. Oppilaan ei tarvinnut osata siis sanaakaan suomea eikä ryhmään vaadittu kuuluvan vähintään viittä oppilasta. Riitti, että oppilaalla oli jonkinlainen yhteys suomen kieleen tai suomalaisuuteen eikä kielen tarvinnut olla edes kotikielenä. Annoin opetusta esikoulun, peruskoulun ja lukion oppilaille. Oppilaat olivat vasta-alkajia, vähemmän tai enemmän osaavia ja sujuvasti kieltä osaavia.

Opetustunnin pituus oli 35–60 minuuttia viikossa/oppilas, ryhmissä 80–100 minuuttia viikossa ja lukiossa 90 minuuttia viikossa. Kuljin koulusta kouluun. Lukuvuonna 2015/16 opitin kahdeksassa eri koulussa. Yhdeksännessä koulussa oli henkilökohtainen työpaikkani. Opetushuone oli mikä tahansa vapaa huone. Ryhmää oli vaikea saada kokoon ja useimmiten opitin yhtä oppilasta kerrallaan. Ryhmien oppilaat olivat eri tasoisia. Opetus oli usein stressaavaa juuri senkin vuoksi.

Pääsääntöön oli sijoittaa tunnit koulun jälkeen, oppilaan valinta-tunnille, vapaa-aamu-tunnille tai vapaa-ajankodin ajalle. Koulun jälkeiset tunnit eivät oppilaita innoittaneet. He eivät olleet myöskaän halukkaita siirtymään omasta koulustaan toiseen kouluun koulutuntien jälkeen. Syynä oli useimmiten väsymys tai harrastukset. Aloittaessani minulla oli neljä oppilasta ja lopettaessani heitä oli 12. Joka vuosi tuli uusia oppilaita ja jotkut lopettivat.

Me äidinkielen opettajat suunnittelimme lukujärjestyksemme itse ja se oli todella monimutkaista ja stressaavaa järjestää usean koulun ja luokanopettajien välillä. Virkani oli lopettaessani 50% ja vasta viimeisessä lukujärjestyksessä sain työpäiväni toimimaan itselleni parhaalla tavalla. Viimeisenä lukuvuotenani sain jaetun, mutta kuitenkin oman työpaikan, joka helpotti todella paljon oppituntien suunnittelua ja materiaalin säilytystä.

Arvosanat annettiin kuudenelta luokalta ylöspäin kaksi kertaa vuodessa. Arvostelu nannettiin kaksi kertaa vuodessa jokaiselle oppilaalle. Kunنان koulissa oli käytössä Unikum-systeemi, Montessorikoulussa InfoMentor-systeemi.

Opetusmateriaali hankittiin yhteisestä äidinkieli-ryhmän budjetista ja opetusmateriaalibudjetti laskettiin kyseisen kielen oppilasmääärän mukaan (2016/17: 150 kr/oppilas/lukuvuosi, sekä peruskoulussa että lukiossa). Kuitenkin joka vuosi pyrittiin säästääsiyyteen. En käyttänyt minään vuonna koko budgettiani, koska oppikirjat riittivät oppilailleni muutamia lukuvuosia. Usein hankin kesken lukuvuoden alkaneille oppilaille omista varoistani oppikirjat. Opetusmateriaalin hankin Suomesta. Siellä julkaistaan todella hyviä oppikirjoja kaiken ikäisille oppilaille. Myös kopioin vaikken pitänyt siitä. Jo Aktuellt för Stenungskolan-lehdessä (viikko 38/1976-77) kirjoitettiin koulujen kopointiraivosta.

Jag arbetare som finsklärare i Stenungsund kommun från september 2012 till oktober 2016. Man undervisade redan i skolorna efter nationella minoriter-språkslagen, så eleverna kunde mer eller mindre finska. Man kunde ju läsa finska nästan som vilket modernt språk som helst. Några skillnader fanns: lektionerna var inte så många per vecka och lektionstiden låg inte under skoldagen. Nytt var också att eleven inte behövde kunna ett ord finska, och man behövde inte ha minst fem elever i gruppen. Att eleven hade en anknytning till språket eller finskheten var tillräckligt för att kunna få undervisning. Finskan behövde inte heller vara elevens hemspråk. Jag undervisade i förskolan, i grundskolan och på gymnasiet både för nybörjade, mer eller mindre kunniga, och elever, som redan kunde bra finska.

Lektionstiden varierade från 35 till 60 minuter per vecka och elev, för grupper 80 till 100 minuter per vecka och på gymnasiet 90 minuter per vecka. Arbetet var ambulerande. Under läsåret 2015/16 hade jag lektioner i åtta olika skolor. Den nionde skolan var min personliga och fasta arbetsplats. Lektionsrummet kunde vara vilket ledigt rum som helst. Det var svårt att få ihop grupper, och oftast undervisade jag en elev i taget. Eftersom elevers kunskaper var så olika, var det stressigt att undervisa i grupper. Huvudregeln var att placera lektionerna efter skolan, under Elevens val-tiden, under sovmorgon-tiden eller under fritids tiden. För eleverna var efter skolan-tiden svår. Svårt var också att få eleverna att flytta till en annan skola efter skoltiden för att få undervisningen. Orsaken var oftast trötthet och fritidsaktiviteter. När jag började, hade jag fyra elever och när jag slutade som lärare hade jag 12. Varje år började nya elever och några som slutade läsa finska.

Vi modersmålslärare planerade vårt schema själva. Det var krångligt och stressigt just att planera mellan olika skolor och klasslärare. Min tjänst var 50% och bara det sista schemat blev bra för mig. Under det sista läsåret fick jag en egen men delad arbetsplats, vilket underlättade för vid planeringen och för ha materialet på samma plats.

Man gav betyg från klass sex och uppåt två gånger per år. Omdöme gavs också två gånger per år. I de kommunala skolorna använde man Unikum-system, i Montessori InfoMentor-system.

Modersmålsgruppen hade en gemensam materialbudget. Utbildningsmaterial (läromedel etc) räknades efter elevantalet (2016/17: 150 kr/elev/läsår i grundskolan samt på gymnasiet). Man skulle spara varje år. Jag använde aldrig hela min budget; läromedlen räckte ju till flera läsår. Många gånger köpte jag själv läromedel till elever, som började läsa mitt i läsåret. Jag skaffade läromedlen från Finland. Därifrån kunde man få väldigt bra material för olika åldersgrupper. Jag kopierade även om jag inte tyckte om det. Redan i tidningen Aktuellt för Stenungskolan (vecka 38/1976-77) skrev man om skolornas kopieringsraseri.

.....

skoldistrikts

ARBETSORDNING

för läsåret 19—19

Kl.	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lördag
	Undervisning fr.o.m. 12/1-66					
10 10 - 10 50	Nyb. Sk2	60	6	6		
11 50 - 12 35	<u>1c, 1d, 2c</u> <u>3c</u>	<u>1c, 1d, 2c</u> <u>3c</u>	<u>1c, 1d, 2c</u> <u>3c</u>			
12 45 - 13 30	5a	6b, 4b	5a	6b, 4b		
13 40 - 14 25	K 2ex.el.		13.40-14.05 K.ex.el.	13.50-14.35 C-sk.ex.el.		
14 35 - 15 15					A1	
14 55 - 16 05				7-8	7-8	
				C-sk.ex.el.		
					7-9	7-9

Nr 19271
Söndrums 11. 10. 1965

Orvokki Parkkinen

tel.: 800267
fax:

bilaga 15

Arbetsordning

för klass 6 i Körbergs skola

fr.o.m. 3/11-6/12

commun läsåret 19 66—19 67

Klockan	Måndag	Tisdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lördag
—	Morgonsamling	Morgonsamling	Morgonsamling	Morgonsamling	Morgonsamling	Morgonsamling
—	—	—	—	—	—	—
9.15 9.34	Svenska	—	—	—	—	—
10.10 10.30	Svenska	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	—	—	—

Antal timmar för varje ämne under en vecka.

Ämne	timmar	Ämne	timmar	Ämne	timmar
Geografi	Fritt arbete
Matematik	»	Naturkunskap	»	»	»
Engelska	»	Musik	»	»	»
Kristendomskunskap	»	Teckning	»	»	»
Hantverkskunskap	»	Slöjd	»	»	»
Samhällskunskap	»	Hemkunskap	»	»	»
Historia	»	Gymnastik	»	Summa	1 timmar

Bratt
Linné
Klassföreständare
Godkörningsbestyrkande
rektor

11

1973/74

Klassföreståndare och tillsynslärare

Samtliga klassföreståndare skall senast tisdagen den 4 dec.
lämna nedanstående enkät om invandrarbarnens skolsituation i
Stenungsund vederbörligen ifyllt till sin tillsynslärare
som senast onsdag den 6 december vidarebefordrar den till Stig
Aström, Kristinedalskolan.

I. Ange namn på samtliga invandrarbarn i klassen, dvs elever där åtminstone ena föräldern invandrat till Sverige.

Den klassföreståndare som icke har någon sådan elev sätter ett x i dena ruta

II Språknivågrupperna varje i I angiven elev enl. nedanstående.

- A. Saknar helt kunskaper i svenska.
 - B. Förstår mycket enkelt vardagsspråk.
 - C. Förstår och talar enkelt vardagsspråk. Kan på egen hand klara sig i språkligt enkla situationer i skolan och vardagslivet för övrigt.
 - D. Förstår vardagsspråk men har svårighet med ovanliga ord och abstrakta termer. Talar spontan svenska men har begränsat ordförråd.
 - E. Talar svenska som en genomsnittlig svensk elev men har vissa svårigheter med skriftlig behandling av språket och är i behov av fördjupad grammatisk övning.
 - F. Behärskar svenska som en genomsnittlig svensk elev.

III Eleven får hjälp i form av

1. Stödundervisning på hemlandsspråket.
 2. Klinikundervisning i svenska för invandrare.
 3. Svenska i vanlig läsklinik.
 4. Eleven får ingen extra hjälp.

IV Får eleven undervisning i sitt hemlandsspråk?

1973-11-27
FK/IA

bilaga

(39) 1978/79

2. Hemspråksundervisning

I grundskolan skall anordnas undervisning i hemspråk som ämne för de elever som har minirotetsspråk som hemspråk, även studiehandledning i andra ämnen, om eleven behöver det och önskar delta där. Verksamheten ersätter undervisning i andra ämnen och skall ges den omfattning som fordras för att täcka elevens behov.

Lärare bör aktivt medverka till att sådan undervisning kommer till stånd. Anmälan göres till rektor.

3. Svenska för invandrare

Alla invandrarbarn (= barn till föräldrar med annat modersmål än svenska) som har otillräckliga kunskaper i svenska har rätt till stödunderbilsning, även utlandssvenskars barn som återvänt för att fortsätta sin skolgång i Sverige.

Olika undersökningar visar att man inte sällan fel bedömer i invandrarbarnens kunskaper och färdigheter i svenska. Våra invandrarlärare hjälper gärna till med diagnosticering.

Anmälan göres till rektor.

4. Frivillig musikundervisning

Undervisning erbjudes på en rad olika instrument. Terminsavgifterna är för piano 125 kronor, för övriga instrument 75 kronor. Vissa instrument kan utlånas (20 kronor/termin). Anmälan sker under vårterminen. Intresserad nyinflyttad elev kan erhålla anmälningsblankett hos tillsynsläraren.

5. Elevtransporter

Beställning av skjutsar för kommunala medel (idrott, bad, exkursioner etc.) får endast ske efter medgivande av rektor eller tillsynslärare (varje rektorsområde har kostnadsansvar för sitt konto).

Tandläkarskjutsar beställs av resp. tandläkare.

För skolresor finns ett anslag på 25 kr per elev (om ej annan fördelning beslutats inom skolenheten). Dessa betalas ut i förskott under vårterminen efter särskild rekvisition. Redovisning sker senast vid vårterminens slut på därför avsedd blankett (samtliga blanketter finns hos tillsynsläraren eller på rektorsexp.).

E.

SKOLMÄLTIDER

Samtliga lärare uppmanas att under första veckan hjälpa till med dröningen i skolmatsalarna. Ingen måltidskostnas uttages under denne tid.

Fr o m 28 augusti antecknas alla egna måltider på listor som insändes till skolkontoret vid varje månads slut. Måltidskostnad är för närvarande 7:50. Var noga med anteckningarna.

(37) 1978/79

Skolans namn

Kommun

TERMINSBETYG

Grundskolan, årskurs 9

Datum

Termin

Elevens namn

Personnr (år, mån, dag, nr)

Obligatoriska ämnen	Betyg ¹⁾					Obligatoriska ämnen	Betyg ¹⁾				
	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
Svenska											
Matematik allmän kurs											
särskild kurs											
Engelska allmän kurs											
särskild kurs											
Musik											
Teckning											
Slöjd	Trä- och metall										
	Textil										
Hemkunskap											
Barnkunskap											
Gymnastik											
Relionskunskap ²⁾											
Samhällskunskap											
Historia											
Geografi											
Biologi											
Kemi											
Fysik											
Tillvalsämnen											Betyg ¹⁾
	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
Franska allmän kurs											
särskild kurs											
Tyska allmän kurs											
särskild kurs											
Ekonomi											
Konst											
Teknik											
Hemspråk (ange vilket språk)											Betyg ¹⁾
	1	2	3	4	5		1	2	3	4	5
Frivilligt ämne											

Uppvisat för

Förälder(s)

Klassföreståndare

1) Högsta betyg är siffran 5. Betyget 3 ges, när elevens kunskap och färdighet bedöms som medelgod för den kurs det avser. Begreppet medelgod härför sig inte till den enskilda klassen eller gruppen utan till ett representativt elevmaterial. Detsamma gäller

2) För elev som enligt 27 § andra stycket skollagen befriats från undervisning i religionskunskap skall i stället för betyg i detta ämne tvärs över betygskolumnerna antecknas: Befriad.

bilaga

19

(19)

SKOLSTYRELSSEN	
STENUNGSUND	
Ank - 6.SEP.1981	
D.nr	
Besv.d.	/ 19.....

KALLELSE

FÖR KÄNNEDOM

Fritz Käremar

Sammanträde med hemspråklärarna och lärarna i svenska som främmande språk måndag 810914 kl. 15.30 i Kristinedalskolans personalmatsal.

ÄRENDE:

1. Rapport läromedelsförsörjning.
2. Läromedelsförteckning.
3. Lokal - elevgrupper - schema - läromedel.
4. Biblioteket skaffar hem böcker på olika hemspråk.
5. Information om nya läromedell!
6. Hemspråk åk 1??
7. Elever som bytt skola ??

Kaffe serveras.

VÄLKOMNA

810903

Sten Reuterberg
Sten Reuterberg

bilaga 20